

● Το ΕΚΒΥ συμπλήρωσε την πρώτη διετία του (σελ.1) και το έργο που επιτεύχθηκε φαίνεται στον κατάλογο των εκδόσεών του. (σελ.3). Ωρίμασε ο χρόνος για να αναλάβει η ελληνική πολιτεία τη θεσμική και οικονομική ευθύνη της προσπάθειας που στήριξε μέχρι τώρα, κατά το μεγαλύτερο μέρος, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

● Η απογραφή του μεγέθους και της ποιότητας του υδροτοπικού πλούτου της χώρας μας θα οδηγήσει σε επιτυχέστερα μέτρα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης. (σελ.2)

● Η αναγκαιότητα για την προστασία του περιβάλλοντος δεν αμφισβητείται. Υπάρχουν διάφορες γνώμες ως προς τις προσεγγίσεις που θα χρησιμοποιηθούν και το ερώτημα που τίθεται κατά καιρούς είναι: απόλυτη προστασία ή συνετή διαχείριση; (σελ. 4)

● Ο Αμβρακικός Κόλπος, ένας από τους πιο σημαντικούς υδροτόπους, χρειάζεται μόνιμο καθεστώς προστασίας. (σελ.5)

● Ο γεωπονικός κόσμος των ΗΠΑ επισημοποιεί το ενδιαφέρον του για τη συνετή χρήση των υδροτόπων. (σελ. 5)

● Πραγματοποιήθηκε η πρώτη φθινοπωρινή καταμέτρηση των μεταναστευτικών παρυδάτιων πουλιών. (σελ.6)

● Το περιβάλλον και η προστασία του απασχολούν επιστήμονες σε συναντήσεις και σεμινάρια που πραγματοποιούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. (σελ. 7)

● Η οριοθέτηση ενός υδροτόπου για σκοπούς προστασίας είναι επιστήμη και τέχνη. (σελ.8)

Η πρώτη διετία του ΕΚΒΥ

Το ΕΚΒΥ συμπλήρωσε δύο έτη λειτουργίας, έτη σκληρού μόχθου για το προσωπικό του Μουσείου στην Αθήνα και του ΕΚΒΥ στη Θεσσαλονίκη. Ένας περιληπτικός απολογισμός δείχνει τι επιτεύχθηκε ως τώρα και τι μπορεί και πρέπει να επιτευχθεί στο μέλλον. Κατά τη διετία αυτή το ΕΚΒΥ:

Το εσωτερικό του ΕΚΒΥ, φωτ. αρχείο ΕΚΒΥ

- Συνέταξε τον κανονισμό λειτουργίας του, έθεσε τους γενικούς άξονες της πολιτικής του και προσδιόρισε λεπτομερώς τους σκοπούς του.
- Προχώρησε στη σταδιακή στελέχωσή του με 14 άτομα πλήρους ή και μερικής απασχόλησης.
- Συμπλήρωσε τον βασικό εξοπλισμό στις προσωρινές εγκαταστάσεις του στο Αγρόκτημα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και έκανε αρκετά βήματα προς την απόκτηση δικής του στέγης.
- Δημιούργησε τις βάσεις αρχείου πληροφοριών και προχώρησε στη δημιουργία βιβλιοθήκης, τα οποία τέθηκαν στη διάθεση οποιουδήποτε ενδιαφερομένου και ιδίως των Κρατικών Υπηρεσιών.
- Δημιούργησε δίκτυο παρακολούθησης υδροτόπων.
- Προσέφερε επιστημονικές πληροφορίες και γνώμες στις Ελληνικές Κρατικές Υπηρεσίες και Ιδρύματα, στις υπηρεσίες της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σε ξένα Ιδρύματα, κ.λπ.
- Ανοίξε οδούς επικοινωνίας και συνεργασίας με ελληνικές και ξένες περιβαλλοντικές οργανώσεις. Ενίσχυσε τις ελληνικές περιβαλλοντικές οργανώσεις στη διεξαγωγή τριών πανελληνίων συναντήσεων.
- Συνεργάστηκε με δεκάδες έλληνες επιστήμονες και οργανισμούς στον σχεδιασμό και διεξαγωγή μελετών, σεμιναρίων, προγραμμάτων δράσης και στην παραγωγή ενημερωτικού υλικού.
- Συμμετείχε σε 3 τομείς του διεθνούς Προγράμματος Μεσογειακών Υδροτόπων (MedWet).
- Συμμετείχε σε πολυάριθμες συναντήσεις εργασίας και συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
- Απέστειλε δεκάδες εισηγήσεις προς τις δημόσιες υπηρεσίες για θέματα προστασίας υδροτόπων, τόσο κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας, όσο και σε ανταπόκριση αιτημάτων πολιτών και οργανώσεων.
- Εξέδωσε ή έχει υπό εκτύπωση, περισσότερες από 35 μελέτες, εκθέσεις, άρθρα, χάρτες, ενημερωτικά έντυπα, αφίσες και το διμηνιαίο δελτίο "ΑΜΦΙΒΙΟΝ".
- Έχει υπό εξέλιξη 15 ειδικά προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας, δράσης και επικοινωνίας που διεξάγονται από το τακτικό προσωπικό και από εξωτερικούς συνεργάτες.

Η ως τώρα πρόοδος των εργασιών δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την ενεργή βοήθεια και ενθάρρυνση των χορηγών, των συμβούλων, των εξωτερικών συνεργατών και των φίλων. Σε όλους αυτούς το ΕΚΒΥ απευθύνει θερμές ευχαριστίες.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα χρηματοδοτεί ως τώρα κατά το μεγαλύτερο μέρος την εγκατάσταση και λειτουργία του ΕΚΒΥ. Η ελληνική κοινωνία οφείλει με τη σειρά της να υιοθετήσει την προσπάθεια αυτή και να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις (θεσμικές, οικονομικές και άλλες) για την απρόσκοπτη συνέχισή της.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Το μέγεθος και η ποιότητα του υγροτοπικού πλούτου της Ελλάδος δεν είναι επαρκώς γνωστά. Η πληρέστερη γνώση των δύο αυτών παραμέτρων θα οδηγήσει σε επιτυχέστερα μέτρα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης.

Η απογραφή των βιοτικών και αβιοτικών γνωρισμάτων των υγροτόπων παρέχει δεδομένα που βοηθούν στην ολοκληρωμένη διαχείριση, στην ενημέρωση του κοινού και στη λήψη των ενδεδειγμένων αποφάσεων για την προστασία των υγροτόπων. Επίσης, η απογραφή παρέχει τις πληροφορίες εκείνες που θα χρησιμοποιηθούν για να μετρηθεί οποιαδήποτε αλλαγή του οικολογικού χαρακτήρα (δηλαδή του συνόλου των βιοτικών και αβιοτικών γνωρισμάτων) των υγροτόπων.

Από τη βιβλιογραφία γίνεται σαφές πως δεν υπήρχε έως τώρα ένα ολοκληρωμένο και ενιαίο σύστημα απογραφής των ελληνικών υγροτόπων. Μία παλαιότερη προσπάθεια της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού κατέληξε στην έκδοση ενός καταλόγου των μεγαλύτερων ποταμών και λιμνών της χώρας μας, από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (1987). Ο πρώτος ειδικός κατάλογος (Δωρικός 1981), πολύτιμος ακόμη και σήμερα, περιλαμβάνει στοιχεία για 115 υγροτόπους όλης της Επικράτειας, παρουσιάζει όμως το μειονέκτημα ότι τα παρατιθέμενα στοιχεία που αποκτήθηκαν από τις Νομαρχίες δεν είχαν ελεγχθεί από ειδικούς επιστήμονες.

Υπάρχουν επίσης και άλλες αξιολογικές προσπάθειες που δίνουν απογραφικές πληροφορίες για πολλούς ελληνικούς υγροτόπους (Hallmann 1982, CEC CORINE Project 1988, Ψιλοβίκος 1990, Οικονομίδου 1981, Μαλακού et al. 1988, Κούρτελη και Οικονόμου 1990), ενώ ο εκτενέστερος έως σήμερα κατάλογος, όσον αφορά στον συνολικό αριθμό, είναι αυτός των Τσιούρη και Γεράκη (1991), ο οποίος όμως δεν περιέχει πληροφορίες για τα γνωρίσματα κάθε υγροτόπου. Όλες αυτές οι πηγές, παρόλο τον όγκο των πληροφοριών που περιέχουν, παρουσιάζουν αδυναμίες, κυρίως λόγω του τρόπου συλλογής των πληροφοριών αυτών.

Επίσης, είναι φανερό η αδυναμία σύνδεσης των δεδομένων της απογραφής με άλλες επιμέρους εργασίες που έχουν αντικείμενο τη μελέτη των γνωρισμάτων και λειτουργιών των υγροτόπων καθώς και των απειλών που αυτοί υφίστανται από διάφορα αίτια. Φαίνεται, λοιπόν, πως είναι απολύτως απαραίτητο ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα απογραφής των ελληνικών υγροτόπων, το οποίο να αποτελεί μια πλήρη και συστηματική βάση πληροφοριών για την εξυπηρέτηση διαφόρων αναγκών.

Λίμνη Μικρή Πρέσπα, φωτ. αρχείο ΕΚΒΥ

Η έλλειψη ολοκληρωμένης υποδομής πληροφοριών γίνεται πιο εμφανής στις προσπάθειες που καταβάλλονται από τους αρμόδιους φορείς για την καταστρωση προγραμμάτων αναβάθμισης και διαχείρισης των υγροτόπων που υπάρχουν ακόμη. Οι προσπάθειες αυτές δυσχεραίνονται διότι:

- λείπουν ποσοτικά δεδομένα και πληροφορίες σχετικά με τον υγρότοπο,
- είναι δύσκολη η επεξεργασία των πληροφοριών λόγω του όγκου, της πολυπλοκότητας και των ποικίλων τρόπων συλλογής τους,
- δεν είναι δυνατή η σύνδεση των επιμέρους εργασιών (μελέτες χαρακτηριστικών λειτουργιών, απειλών κ.λπ.) σε ένα ενιαίο σύστημα απογραφής,
- δεν υπάρχει ενιαίο σύστημα παροχής πληροφοριών, όχι μόνο για τον συγκεκριμένο υγρότοπο αλλά και για ολόκληρη τη λεκάνη απορροής του, και
- δεν είναι εύκολο να χρησιμοποιηθούν οι παραπάνω πληροφορίες σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα σχεδιασμού και διαχείρισης.

Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα αυτά το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων έχει καταρτίσει πρόγραμμα απογραφής προκειμένου να συνταχθεί μια εθνική βάση δεδομένων, η οποία θα περιλαμβάνει για όλους τους υγροτόπους την έκταση, τις αξίες, τις χρήσεις, τα σπουδαιότερα γνωρίσματα και τους κινδύνους υποβάθμισής τους.

Οι σκοποί του προγράμματος είναι: α) να απογράψει όλους τους ελληνικούς υγροτόπους καθώς και τα σπουδαιότερα δομικά και λειτουργικά γνωρίσματά τους, τις απειλές και όλες τις ενέργειες (θετικές και αρνητικές) που γίνονται ή σχεδιάζονται σ' αυτούς, και β) να δημιουργήσει τη σχετική βάση δεδομένων.

Η δομή αυτού του προγράμματος μπορεί να περιγραφεί από τα παρακάτω στάδια: α) σύνταξη ερωτηματολογίου, β) διανομή ερωτηματολογίου, γ) έλεγχος των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων από ομάδα ειδικών και δ) δημιουργία βάσης δεδομένων.

Το ΕΚΒΥ βρίσκεται στο στάδιο ολοκλήρωσης του προγράμματος και ετοιμάζεται η έκδοση και η κυκλοφορία ειδικού τόμου που θα περιλαμβάνει τα δελτία όλων των υγροτόπων που απογράφηκαν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Με το παρόν τεύχος ολοκληρώνεται η πρώτη φάση της τεχνικής προσπάθειας για την έκδοση του "Αμφιβίου". Στην προσπάθεια αυτή συνέβαλε τα μέγιστα η φυσικός-δημοσιογράφος κ. Ελένη Ανδρικοπούλου η οποία μάλιστα ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής. Το ΕΚΒΥ οφείλει στην κ. Ανδρικοπούλου θερμές ευχαριστίες για την πολύτιμη βοήθειά της και ελπίζει ότι η κύρια επαγγελματική της απασχόληση θα της επιτρέψει να παρέχει τις συμβουλές της στους συντάκτες του "Αμφιβίου" και στο μέλλον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΙΕΤΙΑΣ ΤΟΥ ΕΚΒΥ

Το ΕΚΒΥ παρουσιάζει τις μελέτες, τα άρθρα, τις ειδικές αναφορές, τα ενημερωτικά έντυπα, τους χάρτες, τις αφίσες κ.λπ. που εκπονήθηκαν κατά την πρώτη διετία της λειτουργίας του με μερική ή ολική χρηματοδότησή του. Ολο το υλικό αποστέλλεται σε δημόσιες υπηρεσίες και βιβλιοθήκες ανά την Ελλάδα, και κατά περίπτωση σε ειδικούς που έχουν στενή σχέση με το αντικείμενο. Εκτενείς περιλήψεις αποστέλλονται σε περισσότερους από 200 επιστήμονες και οργανώσεις. Το υλικό, η εκτύπωση και αποστολή του οποίου θα ολοκληρωθεί ως το τέλος του έτους, έχει ως εξής:

1. Απογραφή των ελληνικών υγροτόπων ως φυσικών πόρων (συντονιστής έκδοσης Γ. Ζαλίδης).
2. Χάρτης υγροτόπων της Ελλάδος (ΕΚΒΥ και ΠΣΔΑΤΜ).
3. Μεθοδολογία ομαδοποίησης υγροτόπων με πολλαπλά κριτήρια (Α.Ι. Τρούμπης, Δ. Μέμτσας και Α. Μελιάδου).
4. Συνοπτικός οδηγός αναγνώρισης υγροτόπων (Γ. Ζαλίδης και Α. Μαντζαβέλας).
5. Εκτίμηση οικολογικής αξίας του Δέλτα του Καλαμά και προκαταρκτικές προτάσεις διαχείρισής. Φάση 1:1992 (Ευαγγελία Α. Οικονομίδου, Κ. Βασιλάκης, Δ. Μπούσμπουρας και R. Witte).
6. Φυτοκοινωνιολογική-Οικολογική μελέτη της Λιμνοθάλασσας του Αγίου Μάμα Χαλκιδικής και προτάσεις διαχείρισής. Φάση 1:1992 (Δ. Μπαμπάλωνας και Εύα Παπαστεργιάδου).
7. Ανάλυση δομής παρόχθιων δασών Στρυμόνα, Κερκίνης και Νέστου: Πρόδρομη ανακοίνωση (Π. Σμύρης, Κ. Βιτώρης και Γ. Ευθυμίου).
8. Προοπτικές αποκατάστασης της τέως Λίμνης Μαυρούδας (Σ. Χατζηγιαννάκης και Γ. Ζαλίδης).
9. Αποξήρανση και αποκατάσταση της τέως Λίμνης Κάρλας: Ανασκόπηση μελετών - Προοπτικές αναδημιουργίας (Γ. Ζαλίδης και Σ. Χατζηγιαννάκης).
10. Διερεύνηση του πληθυσμού και των συστημάτων παραγωγής των βουβάλων σε ελληνικούς υγροτόπους (Α. Γ. Γεωργούδης).
11. Περιεκτικότητα και μορφές βαρέων μετάλλων στα εδάφη του Δέλτα του Αξιού (Γ. Ζαλίδης, Ν. Μπαρμπανίτης και Θεοδώρα Ματσή).
12. Επιδράσεις καλλιεργητικών τεχνικών στην ποιότητα των νερών της επιφανειακής απορροής και φερτών υλικών (Υδρολογική λεκάνη Λίμνης Κορώνειας) (Σ.Ε. Τσιούρης, Κυριακή Α. Καλμπουρτζή και Δ. Αληφραγκής).
13. Χρησιμοποίηση των υδροβίων μακροφύτων στον έλεγχο της ρύπανσης του νερού. Ι. Εκτίμηση ενός φυσικού υγροτόπου που δέχεται εισροές αποβλήτων (Εύα Παπαστεργιάδου).
14. Δομή και διάρθρωση της υδρόβιας μακροφυτικής βλάστησης στις Λίμνες των Πρεσπών (Δ. Μπαμπάλωνας και Εύα Παπαστεργιάδου).
15. Κατάλογος βιβλίων, μελετών, περιοδικών και άλλου υλικού της βιβλιοθήκης του ΕΚΒΥ. Τεύχος 1. (Σεπτ. '91 - Σεπτ. '93) (Εύα Παπαστεργιάδου και Παρασκευή Παπαδοπούλου).
16. An assessment of the irrigation project affecting the wetlands of Prespa, Greece (A. Psychoudakis, Sophia Papoutsis-Psychoudaki and A.M.M. McFarquhar).
17. Impact of the touristic development on the vegetation of the Agios Mamas Lagoon (Macedonia, Greece) (D. Babalonas and Eva Papastergiadou).
18. Salt marshes and sand dune ecosystems in the North Aegean coastal areas (Eva Papastergiadou and D. Babalonas).
19. Relation between aquatic macrophytes and quality of water and evaluation of their bioindicator value (Eva Papastergiadou).
20. Prospects and progress of the national wetlands inventory of Greece (G. Zalidis).
21. The national wetlands inventory in Greece (G. Zalidis).
22. Υγρότοποι: Προβλήματα και προοπτικές (Γ. Ζαλίδης).
23. Καταγραφή των υγροτόπων της Ελλάδος με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας (Γ. Ζαλίδης, Μ. Καρτέρης, Κ. Κατσάμπαλος, Χρυσούλα Κούρτελη και Ν. Λαμπρόπουλος).
24. Ενημερωτικό φυλλάδιο "Υγρότοποι Νομού Θεσσαλονίκης" (Κείμενο και συντονισμός έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
25. Ενημερωτικό φυλλάδιο "Υγρότοπος Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα-Αλυκής Κίτρους" (Κείμενο και συντονισμός έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
26. Ενημερωτικό φυλλάδιο "Υγρότοποι Κορώνειας-Βόλβης" (Κείμενο και συντονισμός έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
27. Ενημερωτικό φυλλάδιο "Υγρότοπος Επανομής" (Κείμενο και συντονισμός έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
28. Ενημερωτικό φυλλάδιο "Υγρότοπος Αλυκής Μεγάλου Εμβόλου" (Κείμενο: Β. Γκούτνερ, Επιμέλεια κειμένου και συντονισμός έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
29. Κατάλογος Ελληνικών Περιβαλλοντικών Οργανώσεων (Μαρία Κατσακίωρη).
30. Η σημασία των υγροτόπων: Πρακτικό Σεμιναρίου για εκπαιδευτικούς Ν. Θεσσαλονίκης, 5-6/12/1992 (Μαρία Κατσακίωρη).
31. ΑΜΦΙΒΙΟΝ - Διμηνιαίο ενημερωτικό δελτίο του ΕΚΒΥ (Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη).
32. Αφίσα για τις "Απώλειες των υγροτόπων της Μακεδονίας και Θράκης" (ΕΚΒΥ με βάση πληροφορίες από κ. Α. Ψιλοβίκο).
33. Αφίσα για τη Λίμνη Τριχωνίδα (ΕΚΒΥ, ΚΟΠΕΑ και Αιτωλική Εταιρεία Προστασίας Τοπίου και Περιβάλλοντος).
34. Αφίσα για τη Λίμνη Καστοριάς (ΕΚΒΥ και Σύλλογος Φίλων Περιβάλλοντος Καστοριάς).
35. Αφίσα για τη Λίμνη Βόλβη (ΕΚΒΥ και Ένωση Περιβαλλοντικών Ομάδων της Ευρύτερης Περιοχής των Λιμνών Βόλβης-Κορώνειας και της Περιβάλλουσας Ορεινής Ζώνης).
36. Αφίσα για το Δέλτα του Αξιού (Πρόγραμμα Ταχείας Παρέμβασης του WWF και ΕΚΒΥ).
37. Αφίσα για τον Αμβρακικό Κόλπο (Πρόγραμμα Ταχείας Παρέμβασης του WWF και ΕΚΒΥ).
38. Αφίσα για το Δέλτα του Εβρου (Πρόγραμμα Ταχεία Παρέμβασης του WWF και ΕΚΒΥ).

ΑΠΟΛΥΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ Ή ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ;

Η υποβάθμιση της φύσης δεν είναι μόνο σημερινό φαινόμενο, άρχισε με την οργάνωση του ανθρώπου σε κοινωνίες, την ανάπτυξη του πολιτισμού και την αύξηση του πληθυσμού. Η ανάγκη απόκτησης γης για την ενάσκηση της γεωργίας και κτηνοτροφίας καθώς και για την ίδρυση οικισμών, οδήγησαν στην εκχέρωση δασών και την αποξήρανση ελών και αβαθών λιμνών. Η κάλυψη των αναγκών σε ξύλο ναυπηγικής, κατασκευών, αλλά και σε ενέργεια, οδήγησε σε υπερκάρπωση και καταστροφή των δασών. Ο Πλάτων αναφέρει στον Κριτία ότι τα δάση της Αττικής είχαν καταστραφεί ήδη στην εποχή του. Ο Πλίνιος ιστορεί ότι η καταστροφή των δασών στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είχε προχωρήσει σε τέτοιο βαθμό ώστε αν ένα πουλί αποφάσιζε να πετάξει από την Ρώμη στη Σαραγόσα, στο διάβα του δεν θα εύρισκε ούτε ένα δέντρο για να ξεποστάσει. Η καταστροφή, βέβαια, συνεχίστηκε και εντάθηκε με την αύξηση του πληθυσμού, την άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Παρατήρηση πουλιών στο Φαραγγί του Ποταμού Αγγίτη, φωτ.: Μιχαήλ Δαβής

Η υποβάθμιση της φύσης και η ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους άρχισαν να παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις, ιδιαίτερα μετά τη βιομηχανική επανάσταση, απειλώντας την ίδια την επιβίωση του ανθρώπου. Η δασοκάλυψη έπεσε από τα 3/4 της χερσαίας επιφάνειας της Γης στο 1/5, με τάση περαιτέρω ραγδαίας μείωσης. Οι περισσότεροι υγρότοποι καταστράφηκαν. Ποτάμια, λίμνες και θάλασσες, ακόμη και υπόγεια ύδατα, ρυπάνθηκαν. Ο ατμοσφαιρικός αέρας ρυπάνθηκε με την προσθήκη πάνω από 4.000 τεχνητών ουσιών με απρόβλεπτες συνέπειες για την υγεία του ανθρώπου, αλλά και των φυτών και των ζώων. Οι αρχαίοι πολιτισμοί είχαν επίγνωση των καταστροφών που προκαλούσαν. Προσπαθούσαν να τις αποτρέψουν ή να τις μειώσουν με διάφορα μέσα, μεταξύ των οποίων ήταν και οι θρησκευτικές απαγορεύσεις. Παράλληλα, με την καταστροφή άρχισε επίσης νωρίς η προσπάθεια προστασίας της φύσης. Στην Αρχαία Ελλάδα αλλά και στη Ρώμη είχαν θεσπιστεί αυστηροί νόμοι προστασίας των ιερών αλυσιών ή δασών αφιερωμένων σε θεότητες. Από την εποχή του Διαφωτισμού ακούστηκαν οι πρώτες φωνές υπέρ της φυσικής ζωής (Jean Jacques Rousseaux) ενώ στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν είχαν διαπιστωθεί οι καταστροφές των τεχνητών δασών, ο Κ. Gayer φώναζε απεγνωσμένα: "Zurück zur Natur" (επιστροφή στη φύση).

Περί τα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου άρχισαν να εκπονούνται και να τίθενται σε εφαρμογή συγκεκριμένα προγράμματα προστασίας της φύσης

και διατήρησης της βιοποικιλότητας, με την ίδρυση εθνικών δρυμών και τη θεσμοθέτηση ειδικών νόμων προστασίας του περιβάλλοντος.

Παράλληλα με τις δραστηριότητες των περιβαλλοντικών οργανώσεων και με την προβολή του θέματος από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης άρχισε η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, με αποτέλεσμα όλα τα πολιτικά κόμματα σε όλες τις χώρες να περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους και την προστασία του περιβάλλοντος. Σήμερα η αναγκαιότητα αυτή δεν αμφισβητείται από κανέναν. Η διαφωνία έγκειται στα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Το ερώτημα που τίθεται κατά καιρούς είναι: **απόλυτη προστασία και νομική - δικαστική διαδικασία ή συνετή διαχείριση;**

Η προστασία άρχισε με την ανακήρυξη εθνικών δρυμών και την επιβληθείσα απόλυτη προστασία με παράλληλη θέσπιση αυστηρών νόμων. Μετά από πείρα 100 και πλέον ετών αποδείχθηκε ότι η απόλυτη προστασία μπορεί να έχει και αρνητικά αποτελέσματα (Yellowstone, Εθνικό Πάρκο Ελβετίας, Εθνικό Πάρκο Πολωνίας κ.λπ. αλλά και στη χώρα μας η περίπτωση του Δάσους της Δαδιάς). Σήμερα κερδίζει συνεχώς και περισσότερο έδαφος η ιδέα της συνετής χρήσης της γης και η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων, με παράλληλη εξασφάλιση της συναίνεσης του τοπικού πληθυσμού. Αλλά τι σημαίνει συνετή χρήση γης; Ο όρος είναι ασαφής. Μία περιοχή μπορεί να κριθεί, για παράδειγμα, από έναν δασολόγο κατάλληλη για δάσος, από έναν λιβαδολόγο κατάλληλη για λιβάδι, από έ-

ναν γεωπόνο κατάλληλη για χωράφι, από έναν θηραματοπόνο κατάλληλη για κυνηγετική περιοχή, από έναν ξενοδόχο κατάλληλη για τουριστική ανάπτυξη κ.λπ. Όλες αυτές οι χρήσεις είναι λογικές και, υπό προϋποθέσεις, συνετές. **Συνετή χρήση σημαίνει ορθολογική χωροταξική κατανομή των χρήσεων της γης, με τρόπο που να μην ασκείται η μία σε βάρος της άλλης, ενώ παράλληλα να διατηρείται οικολογική ισορροπία και υψηλή βιοποικιλότητα.** Πολύ καλά αποτελέσματα έχει δώσει, όπου εφαρμόστηκε, η αρχή της ζώνωσης με χωροταξική διάκριση περιοχών διαφορετικού βαθμού προστασίας και ελευθερίας χρήσης.

Ασαφείς είναι επίσης οι έννοιες της αειφορίας, της αειφορικής διαχείρισης, αειφορικής ανάπτυξης κ.λπ. Η αρχή της αειφορίας χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά πριν από 200 έτη στη δασοπονία και είχε την έννοια της εκταμίευσης μόνο των τόκων (αύξησης), ενώ το κεφάλαιο διατηρείται σταθερό ή και αυξάνεται. Συνεπώς, αειφορία μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Δεν μπορούμε να έχουμε αειφορία σε ένα μεταλλείο.

Χωρίς να παραβλέπεται η σημασία της απόλυτης προστασίας σε ειδικές περιπτώσεις, η διαχείριση με συγκεκριμένους σκοπούς (σε συνδυασμό με την εξασφάλιση της συναίνεσης του τοπικού πληθυσμού) αποτελούν σήμερα το βασικότερο μέτρο για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Απόλυτη προστασία και νομική-δικαστική διαδικασία οδήγησαν συχνά σε αντίθετα, από τα προσδοκώμενα, αποτελέσματα.

Ανθρώπινες επεμβάσεις στον Αμβρακικό Κόλπο, φωτ. Χρυσούλα Αθανασίου

Το ιστορικό προστασίας του Αμβρακικού Κόλπου

Στις 23.3.1990 δημοσιεύθηκε η Κοινή Υπουργική Απόφαση 30027/1193 (ΦΕΚ 194, Τεύχος Α') για την προστασία του Αμβρακικού Κόλπου που καθόριζε τα όρια των προστατευόμενων ζωνών και τις ανά ζώνη επιτρεπόμενες χρήσεις. (Ας σημειωθεί ότι οι Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, ΚΥΑ, αποτελούν προσωρινό πλαίσιο νομικής προστασίας. Ισχύουν για 2 έτη και μπορούν να παραταθούν για ένα ακόμη έτος. Κατόπιν, πρέπει να αντικατασταθούν από Προεδρικά Διατάγματα που θα καθορίζουν το μόνιμο καθεστώς προστασίας.)

Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, επιτρεπόταν το κυνήγι των υδροβίων πουλιών στη ζώνη Β από 1 Οκτωβρίου έως 31 Δεκεμβρίου, καθώς και η λειτουργία, χωρίς κανέναν περιορισμό, αξιόλογου αριθμού έργων, που προβλεπόταν να εκτελεστούν σε προστατευόμενες περιοχές του υγροτόπου ως μέρος αναπτυξιακών προγραμμάτων της περιοχής.

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία και το Ελληνικό Κέντρο Δακτυλίωσης Πουλιών θεωρώντας ότι η οριοθέτηση των προστατευόμενων ζωνών του υγροτόπου δεν ανταποκρινόταν στο πνεύμα της προστασίας, όπως αυτό καθορίζεται από τον Ν.1650/86 για το περιβάλλον, την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών και τη διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ, ζήτησε από το Συμβούλιο της Επικρατείας να ακυρώσει τα παραπάνω σημεία της Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την 1340/1992 απόφασή του έκρινε ότι η Κοινή Υπουργική Απόφαση δεν παρείχε επαρκή προστασία και απαγόρευσε κάθε δραστηριότητα σε περιοχές του Αμβρακικού Κόλπου για τις οποίες είχε αποφασισθεί ότι χρειάζονται αυστηρή προστασία.

Ετσι, τον Απρίλιο του 1993 τροποποιήθηκε η Κοινή Υπουργική Απόφαση για την προστασία του Αμβρακικού Κόλπου προς συμμόρφωση με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και συγχρόνως παρατάθηκε η ισχύς της για ένα ακόμη έτος. Σύμφωνα με τις τροποποιήσεις, απαγορεύεται το κυνήγι των υδροβίων πουλιών στη ζώνη Β του υγροτόπου. Επίσης, καταργείται η εξαίρεση των αναπτυξιακών έργων από την υποχρέωση τήρησης περιβαλλοντικών όρων. Για όλα τα έργα απαιτείται, εντός εξαμήνου υποβολή, Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων τύπου Β.

Η ανανέωση όμως της Κοινής Υπουργικής Απόφασης καθυστέρησε για ένα ολόκληρο έτος. Στο διάστημα αυτό, ο υγροτόπος παρέμεινε χωρίς καθεστώς προστασίας με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν αρκετά έργα που δεν ήταν συμβατά με τον χαρακτήρα της περιοχής.

Γεωπόννοι και Υγροτόποι

Σε όλον τον κόσμο οι περισσότεροι βιολόγοι και οι δασολόγοι έτειναν από παλιά να βλέπουν τους υγροτόπους ως ενιαίο σύνολο με πολλαπλές αξίες για τον άνθρωπο. Αυτό δεν συνέβαινε με άλλους κλάδους π.χ. τους γεωπόνους και τους πολιτικούς μηχανικούς των οποίων οι παλαιότερες γενιές, με βάση τις ανάγκες και αντιλήψεις που επικρατούσαν τότε, θεωρούσαν τους υγροτόπους σχεδόν αποκλειστικά ως αποθήκες νερού ή πιθανή καλλιεργήσιμη γη. Την τελευταία δεκαετία όμως η κατάσταση αυτή αλλάζει. Όλο και περισσότεροι τεχνικοί στρατεύονται στην υπηρεσία της διατήρησης όλων των αξιών των υγροτόπων.

Πριν από λίγους μήνες, οι μεγαλύτερες επιστημονικές γεωπονικές εταιρίες των ΗΠΑ (ASA, CSSA, SSSA) ανήγγειλαν την ίδρυση ενός νέου τμήματός τους ειδικά για τους υγροτόπους. Είναι βέβαιο ότι εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης των οργανώσεων αυτών η πρωτοβουλία αυτή των αμερικανών γεωπόνων θα βρεί μιμητές και σε άλλες χώρες, έστω και με μια χρονική καθυστέρηση, όπως άλλωστε συμβαίνει με όλες τις καινοτόμους προσεγγίσεις. Στη χώρα μας υπάρχουν ήδη ενθαρρυντικά δείγματα.

Αρχαιοθολογία και Οικοθολογία

Στις 6 Σεπτεμβρίου ο Γάλλος βιολόγος κ. Frederic Bendali και συνεργάτες του επισκέφθηκαν το ΕΚΒΥ για ενημέρωση και συλλογή πληροφοριών. Η Γαλλική Αρχαιολογική Αποστολή Αθηνών έχει αναθέσει στον επιστήμονα αυτόν να μελετήσει πώς ήταν κατά το παρελθόν οι οικολογικές συνθήκες στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου των Φιλιππων. Ο χώρος αυτός γειττονεί με τα ομώνυμα τενάγη που αποξηράνθηκαν πριν από μισό αιώνα περίπου. Σήμερα υπάρχει μία πολύ μικρή περιοχή που διατηρεί υγροτοπικά γνωρίσματα. Η μελέτη του κ. Bendali, εκτός από το καθαρά επιστημονικό της ενδιαφέρον, αναμένεται ότι θα δώσει και πρακτικά χρήσιμες πληροφορίες για τις συνέπειες των φυσικών και ανθρωπογενών μεταβολών στην υδρολογία των χερσαίων και υγροτοπικών συστημάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ), μη κερδοσκοπικό σωματείο, ιδρύθηκε το 1982 με σκοπό τη μελέτη και προστασία των πουλιών και των βιοτόπων της Ελλάδος.

Το σημερινό Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από τους κ.κ. Κωνσταντίνο Βασιλάκη, πρόεδρο, Ρούλα Βασιλακοπούλου, αντιπρόεδρο, Μαρία Παναγιωτοπούλου, γεν. γραμματέα, Νικόλαο Γιανναγά, ταμία, και τα μέλη Σταύρο Εμμανουήλ, Αλέξανδρο Παναγόπουλο και Κωνσταντίνο Ποιραζίδη.

Οι κύριες δραστηριότητες της ΕΟΕ μέχρι σήμερα είναι:

Α. Μελέτη ειδών και βιοτόπων: ίδρυση και οργάνωση του ελληνικού σχήματος δακτυλίωσης πουλιών, μεσοχειμωνιάτικες καταμετρήσεις υδροβίων πουλιών, συγκέντρωση στοιχείων για την ελληνική ορνιθοπανίδα, εκπόνηση προγραμμάτων προστασίας των ειδών Λεπτομύτα και Νανόχρηνα στο Δέλτα του Εβρου (1987-1988), απογραφής των αποικιών των κρικνεζιών στην Ελλάδα (1991), απογραφής πελαργών που φωλιάζουν στην Ελλάδα (1991, 1993) και καταγραφής ειδών πουλιών με διάσπαρτη χωροκατανομή (1992).

Β. Προστασία ειδών και βιοτόπων: εκπόνηση προγραμμάτων παρακολούθησης των επιπτώσεων της εφαρμογής των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων σε σημαντικούς βιοτόπους της Ελλάδος (1988-1989), παρακολούθησης απειλούμενων περιοχών, φύλαξης αποικιών σπάνιων πουλιών με σκοπό την προστασία τους από κάθε είδους όχληση, προστασίας του Υμηττού, δημιουργίας Φυσικού Πάρκου στο "Δέλτα του Ιλισσού" και διαχείρισης υδατικών πόρων. Στο πρόγραμμα διαχείρισης υδατικών πόρων η ΕΟΕ εξέδωσε τις παρακάτω εκθέσεις: Εκτροπή του Αχελώου στη Θεσσαλία, Εκτροπή του Εύηνου για την υδροδότηση του λεκανοπεδίου Αττικής, και Κατασκευή φραγμάτων στον Νέστο. Επίσης, η ΕΟΕ σε συνεργασία με το Διεθνές Συμβούλιο Δια-

τήρησης των Πουλιών (ICBP) έχει εντοπίσει στην Ελλάδα 113 σημαντικές περιοχές για τα πουλιά. Από τις περιοχές αυτές συγκεντρώνει στοιχεία και δρα για την προστασία τους στα πλαίσια πανευρωπαϊκού προγράμματος που συντονίζεται από την ICBP.

Περιβαλλοντική εκπαίδευση-ενημέρωση: έχει εκδόσει έντυπο ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό (φυλλάδια, αφίσες, αυτοκόλλητα) για τη σημασία των πουλιών και την ανάγκη διατήρησης των ειδών και των βιοτόπων τους. Έχει οργανώσει προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε σχολεία της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, της Αρτας και της Πρέβεζας, καθώς και ενημερωτική εκστρατεία για τα αρπακτικά πουλιά (1988-1989). Επίσης, έχει συμμετάσχει σε διάφορες εκδηλώσεις με ομιλίες και προβολή διαφανειών.

Τον προηγούμενο μήνα η ΕΟΕ οργάνωσε στη χώρα μας την "Παγκόσμια Γιορτή των Πουλιών 1993", με εκδηλώσεις που έγιναν σε όλη την Ελλάδα και στις οποίες συμμετείχαν πάνω από 400 άτομα. Η "Παγκόσμια Γιορτή των Πουλιών 1993" συντονίστηκε από την Birdlife International, μία παγκόσμια ομοσπονδία οργανώσεων που αριθμεί περισσότερα από 1.300.000 μέλη.

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία συνεργάζεται στενά με αντίστοιχες οργανώσεις άλλων ευρωπαϊκών κρατών και είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος (ΕΕΒ) και της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία των Παράκτιων Περιοχών (ΕΥΟΚ). Επίσης είναι ιδρυτικό μέλος της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών.

Η ΕΟΕ έχει 600 μέλη και το έργο της στηρίζεται οικονομικά στις συνδρομές των μελών της, σε επιχορηγήσεις και δωρεές από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Περισσότερες πληροφορίες μπορεί να πάρει κανείς από τα γραφεία της: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Εμ. Μπενάκη 53, 10681 Αθήνα, τηλ. 01-3611271.

ΠΡΩΤΗ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΚΑΤΑΜΕΤΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΠΑΡΥΔΑΤΙΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

Τα παρυδάτια πουλιά αποτελούν μια από τις πιο χαρακτηριστικές ομάδες ζώων των υγροτόπων. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το "Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Σπονδυλόζων" (που εκδόθηκε πρόσφατα), έχουν παρατηρηθεί 51 είδη αυτής της ομάδας, τα οποία ανήκουν σε έξι διαφορετικές οικογένειες (*Haematopodidae*, *Recurvirostridae*, *Burhinidae*, *Charadriidae*, *Scolopacidae* και *Glareolidae*). Τα περισσότερα είδη (36) παρατηρούνται κυρίως κατά τη μετανάστευση στους ελληνικούς υγροτόπους ενώ 12 αναφέρονται σ' αυτούς. Στο "Κόκκινο Βιβλίο" αναφέρονται 11 είδη σε διάφορες κατηγορίες κινδύνου και ως χρίζοντα ειδικού καθεστώτος προστασίας, ενώ 12 αναφέρονται και στο Παράρτημα Ι της Κοινοτικής Οδηγίας 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών.

Η έρευνα γι' αυτή την ομάδα περιορίζεται, τουλάχιστον ως σήμερα στον ελληνικό χώρο, στη μελέτη της βιολογίας ορισμένων ειδών όπως ο Στρεϊδοφάγος (*Haematopus ostralegus*) και η Αβοκέτα (*Recurvirostra avosetta*) καθώς και στην περιστασιακή καταμέτρηση πουλιών σε λίγους υγροτόπους. Το

Δέλτα του Εβρου, το Δέλτα του Αξιού, η Λιμνοθάλασσα της Αλυκής Κίτρους, οι Λίμνες Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα και ο Αμβρακικός Κόλπος είναι οι μοναδικές περιοχές στις οποίες υπάρχουν συστηματικές καταμετρήσεις για ορισμένα έτη, ενώ αλλού οι καταμετρήσεις είναι περιστασιακές και γενικά σπαζίζουν κατά τη μεταναστευτική περίοδο.

Η έλλειψη μιας σαφούς εικόνας του τρόπου χρήσης των ελληνικών υγροτόπων από τα παρυδάτια πουλιά, αλλά και η γενικότερη έλλειψη στοιχείων για την προστασία τους, δημιούργησε την ανάγκη μιας πληρέστερης έρευνας. Έτσι, για πρώτη φορά φέτος οργανώθηκε από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων ένα πρόγραμμα καταμέτρησης των παρυδάτιων πουλιών κατά τη διάρκεια της φθινοπωρινής μετανάστευσης, σε ορισμένους από τους μεγαλύτερους υγροτόπους της χώρας. Το πρόγραμμα έχει σκοπό τη δημιουργία τράπεζας δεδομένων γι' αυτή την ομάδα πουλιών. Μακροπρόθεσμα, ενδέχεται να περιλάβει πληρέστερη καταμέτρηση κατά τη διάρκεια και της εαρινής μετανάστευσης σε περισσότερους υγροτόπους, έτσι

ώστε τα δεδομένα να μπορούν να αξιοποιηθούν για την προστασία τους. Επιπλέον, το πρόγραμμα φιλοδοξεί να εκπαιδεύσει νέα άτομα στην αναγνώριση αυτών των ειδών, εργασία δύσκολη που απαιτεί πείρα.

Οι υγρότοποι που επιλέχθηκαν σ' αυτή την πρώτη καταμέτρηση ήταν το Δέλτα του Εβρου, η Λιμνοθάλασσα Πόρτο-Λάγος, το Δέλτα του Αξιού, η Λίμνη Μικρή Πρέσπα, ο Αμβρακικός Κόλπος, η Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου και Αιτωλικού, οι εκβολές του Σπερχείου και η Λιμνοθάλασσα Πρόκοπου. Το πρόγραμμα περιελάμβανε τρεις επισκέψεις σε κάθε μια από τις παραπάνω περιοχές, κατά την περίοδο από 15 ως 25 Σεπτεμβρίου 1993.

Συντονιστής του προγράμματος για φέτος ήταν ο κ. Βασίλειος Γκούτνερ ενώ στην καταμέτρηση συμμετείχαν οι κ.κ. Τ. Ακρίωτης, Χ. Γέρεντρου, Σ. Καζαντζίδης, Γ. Κατσαδωράκης, Κ. Παπακωνσταντίνου, Φ. Περγαντής και Γ. Χανδρινός.

Τα αποτελέσματα και η τελική αναφορά αναμένεται να είναι έτοιμα ως το τέλος Δεκεμβρίου του 1993.

Παραδοσιακό οικημα στο Δέλτα του Εμπρό στην Καταλωνία (Ισπανία) φτιαγμένο από λασπή και φυτά του υγροτόπου. φωτ : αρχείο ΕΚΒΥ

● ΣΥΝΕΔΡΙΑ ● ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ● ΣΥΝΕΔΡΙΑ ● ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ●

Λιμνοθολογία – Διαχείριση Υγροτόπων

Σεμινάριο διάρκειας 2 εβδομάδων με γενικό τίτλο: "Λιμνολογικές βάσεις για τη διαχείριση των υγροτόπων" διοργάνωσε το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο της Σαραγόσα στην ομώνυμη ισπανική πόλη, από 20.9. έως 1.10.93.

Στο σεμινάριο αυτό αναπτύχθηκαν εφαρμοσμένα θέματα όπως ο ρόλος και η συμπεριφορά των υπόγειων νερών στους υγροτόπους, οι γεωχημικές σχέσεις μεταξύ των υπόγειων νερών, του εδάφους και της βλάστησης, τα προβλήματα κατανόησης και ταξινόμησης συστημάτων με μεγάλες διακυμάνσεις (όπως είναι οι μεσογειακοί υγρότοποι), ο ρόλος των θρεπτικών στοιχείων στα υδροτοπικά συστή-

ματα, η ανάπλαση υγροτόπων, η χρήση τεχνητών υγροτόπων για διαχείριση αποβλήτων και ο ρόλος της υδροτοπικής βλάστησης, τα προβλήματα εκπόνησης διαχειριστικών σχεδίων καθώς και τα προβλήματα ταξινόμησης, αξιολόγησης και απογραφής υγροτόπων.

Ισπανοί και ξένοι ειδικοί παρουσίασαν τα παραπάνω θέματα σε επιστήμονες από διάφορα μέρη της Μεσογείου και της Λατινικής Αμερικής που εργάζονται σε συναφή θέματα. Πραγματοποιήθηκε επίσης διήμερη εκπαιδευτική εκδρομή στο Δέλτα του ποταμού Ebro. Από το ΕΚΒΥ το σεμινάριο παρακολούθησε η κ. Μαρία Αναγνωστοπούλου.

● Στις 12-14 Νοεμβρίου 1993 θα πραγματοποιηθεί στην Ηγουμενίτσα η 4η Συνάντηση Εργασίας Περιβαλλοντικών Οργανώσεων με την υποστήριξη του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων-Υγροτόπων. Οργανωτής είναι η Περιβαλλοντική Ομάδα Θεσπρωτίας, η οποία έχει και την πλήρη ευθύνη για τη διαμόρφωση του προγράμματος και τη διεξαγωγή των εργασιών της συνάντησης. Για περισσότερες πληροφορίες: κ. Μαρίνα Οικονόμου, Περιβαλλοντική Ομάδα Θεσπρωτίας, τηλ. (0665) 23602/26588.

● Η "Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", η οποία ιδρύθηκε πρόσφατα από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης που εκπονούν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, πραγματοποιεί στις 20 Νοεμβρίου 1993, την πρώτη Γενική της Συνέλευση στο Τεχνικό Επιμελητήριο Βόλου.

● Το Περιφερειακό Τμήμα Θράκης του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, ύστερα από πρόταση της Μόνιμης Επιτροπής Περιβάλλοντος, οργανώνει ημερίδα με θέμα: "Ποταμός Εβρος - Συνάντηση τριών λαών".

Η ημερίδα θα γίνει στην Αλεξανδρούπολη τον Ιανουάριο του 1994 και τα θέματα που θα καλυφθούν είναι:

- Διαχείριση των υδάτων του Εβρου
- Ο Εβρος αποδέκτης λυμάτων. Οικονομική δραστηριότητα στη λεκάνη απορροής του ποταμού
- Ποιότητα των υδάτων του Εβρου.
- Το δέλτα του Εβρου.
- Ο Εβρος και το διεθνές δίκαιο.

Για περισσότερες πληροφορίες: ΤΕΕ, Περιφερειακό Τμήμα Θράκης, Ορφέως 9Α, 69100 Κομοτηνή, τηλ. (0531)21541.

Εκδόσεις

"Ο Θησαυρός που λέγεται Νέστος" είναι ο τίτλος σειράς διαφανειών που κυκλοφόρησε από τον καθηγητή Νικόλαο Μάργαρη του Τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η σειρά αποτελείται από 20 διαφάνειες και επεξηγηματικό κείμενο για την κάθε μία. Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και παιδιά και παρουσιάζει τον Ποταμό Νέστο, τη σημασία του, τις χρήσεις γης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, από τις πηγές του στο βουνό Ρίλα της Βουλγαρίας, έως τις εκβολές του στο Θρακικό Πέλαγος.

Θετικές πρωτοβουλίες

Η Κτηματική Υπηρεσία του Νομού Αιτωλοακαρνανίας με αποφασιστικές ενέργειές της συνέβαλε στην ανάσχεση των καταπατήσεων και των βλάβων για αυθαίρετη δόμηση στον δυτικό οικισμό του Αιτωλικού, δρώντας έτσι υπέρ της προστασίας του υγροτόπου της λιμνοθάλασσας Μεσολογίου. Ελπίζουμε η ενέργεια αυτή να βρει μιμητές και σε άλλες περιοχές.

Μελέτη για την Ισμαρίδα

Παραδόθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ η μελέτη διαχείρισης του υγροτόπου "Λίμνη Ισμαρίδας (Μητρικού) και Λιμνοθάλασσες Ροδόπης". Επιστημονικός υπεύθυνος της μελέτης είναι ο κ. Μιχαήλ Σκούλλος και η ομάδα εργασίας απαρτίζεται από τους κ.κ. Μαρτίνο Γκαϊτλιχ, βιολόγο - ζωολόγο, Αντωνία Δεγαϊτά, γεωλόγο - ωκεανογράφο, Ζωή Ιορδανίδου, χημικό - ωκεανογράφο, Άρη Μερτζάνη, γεωλόγο, Αναστασία Ρονιώτη, περιβαλλοντολόγο - γεωγράφο, Θωμά Χατζηχρήστο, τοπογράφο - μηχανικό και Παναγιώτη Χατζιώτη, τεχνολόγο γεωπόνου. Στις εργασίες πεδίου συμμετείχε και ο Aldo Bergsma, γεωπόνος

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ

Η αναγνώριση μιας περιοχής ως υγροτόπου είναι καθαρώς επιστημονική διαδικασία διότι βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια, δηλαδή, στο καθεστώς υγρασίας, στον τύπο του εδάφους, και στον τύπο της βλάστησης. Όμως, η οριοθέτηση της ίδιας περιοχής για σκοπούς προστασίας είναι κάτι περισσότερο από μία απλή αναγνώριση και δεν μπορεί να βασισθεί μόνο σε αντικειμενικά, μετρήσιμα, κριτήρια.

Ο όρος οριοθέτηση (delineation ή delimitation), όπως χρησιμοποιείται σε νομικά, τεχνικά και επιστημονικά κείμενα που αφορούν στην προστασία και διαχείριση υγροτόπων, υποδηλώνει τον προσδιορισμό, στον χάρτη και στο πεδίο, των ορίων μιας έκτασης για την οποία έχει αποφασισθεί η προστασία της από αλλοιώσεις. Για την έκταση αυτή, επομένως, θα ισχύουν κανονισμοί χρήσεων αυστηρότεροι (ή απλώς διαφορετικοί) από εκείνους που ισχύουν για την περιοχή που βρίσκεται έξω από τα όρια της προστατευομένης. Οι κανονισμοί αυτοί μπορεί να έχουν ποιοτικό χαρακτήρα (π.χ. πλήρη απαγόρευση καλλιέργειας, βόσκησης) ή ποιοτικό και ποσοτικό (π.χ. καλλιέργεια μόνο ρυζιού σε συγκεκριμένο αριθμό στρεμμάτων, αριθμός στρεμμάτων ανά καλλιέργεια, βόσκηση μόνο βουβαλιών και μάλιστα όχι πέραν ενός μεγίστου αριθμού ανά στρέμμα) ή για ορισμένες χρήσεις ποιοτικό και για άλλες ποσοτικό. Είναι επίσης πιθανό να χρειασθεί να διαφέρουν οι κανονισμοί μεταξύ των επιμέρους περιοχών του υγροτόπου.

Η οριοθέτηση για προστασία δεν μπορεί, τις περισσότερες φορές, να ακολουθήσει ακριβώς τα "σύνορα" του υγροτόπου όπως αυτά προέκυψαν από την αναγνώριση, διότι: (α) μέσα στον αναγνωρισμένο υγρότοπο υπάρχουν συνήθως περιοχές που βρίσκονται υπό διάφορα καθεστώτα δουλειάς (π.χ. καλλιέργειας, βόσκησης, πρόσβασης, άντλησης) τα οποία είτε είναι πρακτικώς αδύνατο να αρθούν. (β) η βιωτή του υγροτόπου δεν είναι απομονωμένη από τη βιωτή της χέρσου. (γ) ορισμένες ανθρώπινες χρήσεις και δραστηριότητες που υπάρχουν στο χερσαίο τμήμα της λεκάνης απορροής του υγροτόπου, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται πολύ κοντά σ'

Χάρτης υγροτοπικής περιοχής που σχεδιάστηκε με την χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (G.I.S.), φωτ. αρχείο ΕΚΒΥ

αυτόν, μπορεί να προκαλούν περισσότερες αλλοιώσεις στα υγροτοπικά οικοσυστήματα από εκείνες που υπάρχουν μέσα στον υγρότοπο (δ) για να είναι εύκολη η εφαρμογή της στο πεδίο, η οριοθέτηση πρέπει να ακολουθεί ευδιάκριτα τοπογραφικά στοιχεία (π.χ. ένα ανάχωμα, μια συστάδα δένδρων) τα οποία μπορεί να βρίσκονται λίγο μέσα ή έξω από τα όρια του αναγνωρισμένου υγροτόπου.

Είναι φανερό ότι η οριοθέτηση για σκοπούς προστασίας είναι αναγκαίο να βασισθεί σε πολλά κριτήρια που μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τους σκοπούς της. Τα κριτήρια αυτά έχουν να κάνουν με τον έμβιο κόσμο που χρειάζεται ειδική προστασία (π.χ. ορνιθοπανίδα), με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, με την ευκολία της εφαρμογής μέτρων κ.λπ. Πάντως, η Σύμβαση Ραμσάρ και η Οδηγία 79/409 της ΕΟΚ δίνουν έμφαση στην

προστασία της ορνιθοπανίδας. Η έμφαση αυτή δημιουργεί καμιά φορά επιφύλαξη σε πολλούς πολίτες που αναρωτιούνται μήπως έτσι παραβλέπονται οι άλλες παράμετροι της βιολογικής ποικιλότητας καθώς και οι άλλες αξίες των υγροτόπων για τον Άνθρωπο. Η επιφύλαξη αυτή αίρεται με τις εξής διευκρινήσεις: πρώτον, τα πουλιά, ιδίως όσα βρίσκονται στην κορυφή της τροφικής αλυσίδας, είναι ευαίσθητοι οικολογικοί ενδείκτες, δηλαδή δείχνουν την "κατάσταση της υγείας" του όλου υγροτοπικού οικοσυστήματος. Δεύτερον, η απαγόρευση της απευθείας εξόντωσης των πουλιών δεν τα σώζει, χωρίς την παράλληλη απαγόρευση της καταστροφής των οικοσυστημάτων των οποίων αποτελούν τμήμα. Αρα, διατήρηση των πουλιών ίσον: διατήρηση οικοσυστημάτων και αντίστροφα. Τρίτον, τον Άνθρωπο πάντα είλκε η ομορφιά των πουλιών.

Ο εντοπισμός, λοιπόν, των ενδιατημάτων των αγρίων ζώων και ιδιαίτερα των πουλιών είναι σπουδαίο κριτήριο οριοθετήσεως. Αλλα σπουδαία κριτήρια είναι τα καθαρώς διαχειριστικά, τα ιστορικά-πολιτιστικά και τα οικονομικά-κοινωνικά. Τα τελευταία είναι δυσκολότερο να εκτιμηθούν και να εφαρμοσθούν στην πράξη, μια που δεν σχετίζονται μόνο με υφιστάμενες δουλειές, πολλές από τις οποίες ισχύουν επί αιώνες, αλλά και με τις προσδοκίες των κατοίκων της περιοχής για την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου.

Στην Ελλάδα η οριοθέτηση ενός υγροτόπου για σκοπούς προστασίας γίνεται κατά ζώνες, οι οποίες διαφέρουν ως προς την αυστηρότητα με την οποία ρυθμίζονται οι χρήσεις. Μερικοί επιστήμονες θεωρούν ότι πρέπει να θεσπίζονται τέσσερις ζώνες, ενώ άλλοι, μόνο δύο. Υπάρχουν υγρότοποι των οποίων οι "ζώνες" δεν μπορεί να είναι συνεχείς. Πρόσφατα διερευνάται η ιδέα της οριοθέτησεως πολλών διαχειριστικών μονάδων, τόσο στον υγρότοπο, όσο και στη λεκάνη απορροής του, κατά τρόπο ενιαίο.

Η αναγνώριση είναι επιστήμη, ενώ η οριοθέτηση επιστήμη και τέχνη. Τέχνη του συμβιβασμού της μακροπρόθεσμης διατήρησης του Ανθρώπου στη Γη με τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες του.

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

Τεύχος 4, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1993
Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ

Ταχυδρομική διεύθυνση:
Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων
14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,
τηλ. (031) 473.320, 473.432, 475.604
Φαξ: (031) 471.795

Υπεύθυνη Έκδοσης:
Μαρία Κατσακιώρη

Συντακτική Επιτροπή:
Μαρία Κατσακιώρη, Μάνος Κουτράκης, Σπύρος Ντάφης

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση:
Υιοί Α. Υφαντή Ο.Ε., Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

